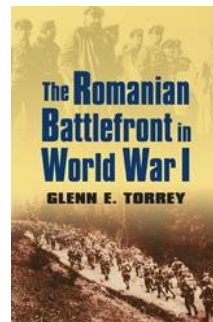

Glenn E. Torrey, *The Romanian Battlefront in World War I*, University Press of Kansas, Lawrence, 2011, 422p.

Dimensiunea militară a Primului Război Mondial a intrat în atenția istoricilor încă înainte ca armele să-și fi spus ultimul cuvânt. Interesul crescut al specialiștilor scrisului istoric pentru cunoașterea evoluției pe care războiul a avut-o pe diversele fronturi era justificată prin prisma amplitudinii pe care a luat-o conflictul, a diferitelor tipuri de resurse antrenate în desfășurarea lui, a impactului puternic pe care l-a produs asupra societăților beligerante și, nu în ultimul rând, a duratei lui, cu mult peste cele mai optimiste prognoze formulate în momentul declanșării ostilităților. De un secol istoriografiile țărilor implicate în război (și nu numai) sunt angajate în efortul de punere în lumină a multiplelor valențe ale dramaticei confruntări, fără ca recuperarea datelor, mărturiilor, documentelor să poată fi considerată încheiată.

Efortul istoriografiilor naționale de a investiga bogăția fațetelor Primului Război Mondial a fost uneori acompaniat de interesul pe care unii istorici aparținând unor spații culturale diferite l-au avut în studierea evenimentului în alte țări decât patria natală. Este cazul istoricului american Glenn E. Torrey, care de mai multe decenii se apleacă cu perseverență și profesionalism asupra cercetării trecutului României în anii primei conflagrații mondiale. O demonstrează și cel mai recent volum pe această temă semnat de distinsul Profesor emerit de la Universitatea de Stat Emporia, pe care îl supunem în cele ce urmează analizei.

Structural, conținutul volumului a fost partiționat în 17 unități tematice prin intermediul cărora sunt reconstituite toate fazele participării României la Primul Război Mondial. Prezența militară activă a României pe câmpurile de bătălie este precedată în paginile volumului de o binevenită prezentare a animatelor dezbateri care au cuprins societatea românească încă de la debutul ostilităților în legătură cu atitudinea pe care diriguitorii țării trebuiau să o ia față de conflagrația tocmai declanșată. „Drumul spre război” reprezintă așadar conținutul primului capitol, în care autorul surprinde cu abilitate reacțiile și pozițiile elitei politice românești în momentul izbucnirii conflictului. Glenn E. Torrey subliniază presiunile pe care reprezentanții puterilor angrenate deja în război le-au exercitat asupra decidenților de la București în încercarea de a atrage România într-una din cele două tabere combatante. Însă, crede autorul, *lobby*-ul diplomatic nu a făcut decât să consolideze convingerea guvernanților vremii că doar garanția anexării la Regatul României a teritoriilor din Imperiul austro-ungar locuite de români putea cântări decisiv în schimbarea statutului de neutralitate armată asumat inițial de România cu cel de ofensivă propriu-zisă. Conștientă că implicarea activă a României în război va depresiunea alte câmpuri de bătălie, silindu-i pe beligeranți să investească resurse pe frontul românesc, Antanta a oferit în cele din urmă satisfacție principalei doleanțe formulate de cabinetul liberal de la București. Pășind alături de autor pe cărările strâmte și întortocheate ale negocierii convenției militare, descoperim vulnerabilitățile pe care respectiva înțelegere le conținea pentru România încă din momentul intrării ei în război.

Cel de-al doilea capitol are meritul de a ne introduce în ambianța ultimelor pregătiri de război și a planurilor de luptă puse la cale de staful militar românesc. El

reprezintă totodată o atentă inventariere a logisticii de război de care dispunea România, a rezervelor ei de armament și echipament militar, dar și a nivelului de pregătire și a performanțelor persoanelor aflate la conducerea diferitelor instituții militare. Ceea ce rezultă din informațiile livrate și analizate de autor este imaginea unei țări care își supraestimase capacitatea de luptă și rezistență armată în raport cu noul tip de război pe care îl inaugura atunci prima conflagrație mondială. Alte puncte nevralgice care completau portretul armatei române în momentul angajării totale în război erau reprezentate, crede Glenn E. Torrey, de faptul că mulți comandanți și persoane aflate în posturi-cheie nu erau pe deplin pregătite pentru tacticile și tehnicile inovative de luptă introduse atunci; în plus, căile de comunicație ale României nu puteau face față cerințelor unei mobilizări generale iar unii membri ai personalului militar care ocupau funcții de conducere în armata română fie nu corespundeau celor mai înalte exigențe ale timpului fie prezentau lacune din punct de vedere profesional, pozițiile lor înalte în ierarhia militară datorându-se legăturilor strânse pe care le aveau cu liderii politici ai vremii. Deși aflaseră despre negocierile purtate de șeful cabinetului de la București cu reprezentanții Antantei și despre succesul acesteia din urmă de a atrage România de partea ei, Puterile Centrale au calculat greșit data intrării României în război. Reacțiile pe care această decizie a României le-a provocat Puterilor Centrale nu sunt trecute cu vederea în economia lucrării, dar nici strategia pe care reprezentanții acestui bloc politico-militar au croit-o pentru a contracara ofensiva României și pentru a o pedepsi pe măsura trădării de care considerau că se făcea vinovată.

Începând cu capitolul al patrulea punctul de greutate al cărții se cantonează în sfera tematicii anunțate prin însuși titlul ei. Pentru început, este pusă în scenă operațiunea Armatei de Nord românești, care a traversat Carpații Orientali, pătrunzând pe teritoriul statului inamic, dar și atitudinea de bucurie a populației românești transilvane la vederea fraților de sânge eliberatori. Autorul punctează cu apăsare erorile tactice sau de strategie ale armatei române în această fază a războiului, dar și faptul că invazia românească în Transilvania a determinat o puternică ofensivă a armatelor Puterilor Centrale în sudul României, în Dobrogea mai exact. Lucrarea își crează astfel spectrul analizării fiecărei confruntări importante dintre cele două tabere combatante pe frontul românesc, autorul marcând cu deplină pricepere preparativele fiecărei bătălii, strategiile adoptate de cele două părți inamice, erorile comise de cei aflați la comanda corpurilor de luptă, starea combatanților și resursele de armament pe care le aveau la dispoziție dar și modul în care fiecare parte și-a valorificat victoria sau a căutat soluții pentru a diminua consecințele înfrângerii. Astfel de detalii privesc confruntări precum cea de la Turtucaia, operațiunea sau manevra Flămânda, contraofensiva austro-germană în Transilvania (care a făcut ca după abia 40 de zile de când a trecut Carpații, armata română să fie nevoită să se retragă din teritoriul austro-ungar), ofensiva lui Mackensen în Dobrogea soldată cu evacuarea de către armata ruso-română a Constanței, acțiunile de la trecătorile din Carpați, cele două bătălii de la Jiu, pierderea Olteniei, apoi a Bucureștiului și a Ploieștiului (împreună cu câmpurile de petrol din zonă, o resursă esențială pentru armatele inamice de pe teritoriul României). Autorul surprinde subtilitățile primirii entuziaste pe care populația care a ales să rămână în capitala României a făcut-o armatei germane (nu și celei turcești sau bulgărești), după care insistă asupra consecințelor de natură politică și militară ale

retragerii armatei și administrației românești în Moldova. Preluarea comenzii frontului românesc de către aliatul rus a impus, demonstrează elocvent Glenn E. Torrey, reculul Misiunii Militare Franceze din linia întâi a deciziilor militare, ceea ce a oferit șansa delegației conduse de generalul Henri Berthelot să se preocupe de instrucția adecvată a soldaților români, efort care și-a dovedit pe deplin eficiența în campania din vara anului 1917, lucru recunoscut chiar și de inamicii României, care au avut de înfruntat o armată temeinic reconstruită sub raportul comportamentului militar pe câmpul de luptă, a cunoștințelor tactice și a deprinderii de folosire la potențial maxim a echipamentului modern de război cu care în fine fusese dotată. Perioada refacerii armatei române este prezentată din multiple perspective, începând cu radiografierea situației oastei în momentul suspendării ostilităților, accentul căzând apoi asupra măsurilor de redresare sanitară și de creștere a moralului soldaților români, prin implicarea unor personalități ale vieții publice, sau prin anunțarea unor reforme cu consecințe profunde pentru grosul combatanților: reforma agrară și cea electorală. Aceste eforturi concentrate și-au dovedit roadele, după cum spuneam, în confruntările din vara anului 1917, episod asupra căruia volumul pe care îl avem în vedere insistă cu lux de amănunte. De altfel, bătăliile de la Mărășești și Oituz, ne asigură Glenn E. Torrey, au marcat sfârșitul ofensivei pe frontul românesc, Puterile Centrale relocându-și atenția pe câmpurile de bătălie din vest (în special Italia și Franța). Însă, cea mai grea lovitură pentru frontul românesc nu a venit dinspre inamic, ci tocmai din rândul aliaților României. Mai exact, după revoluția din martie 1917, mulți soldați ruși au refuzat să mai dea curs ordinelor superiorilor lor sau să mai poarte noi ofensive, solicitând semnarea păcii.

Capitolul al cincisprezecelea îl ghidează pe cititor prin spatele frontului, abordând problema propagandei de război, implicarea serviciilor secrete austro-germane în destabilizarea frontului românesc, dar și măsurile împotriva dezertărilor luate de autoritățile din Moldova. Preparativele semnării armistițiului de la Focșani și consecințele acestui act pentru români, ca și contextul general al preluării puterii în Rusia de către Lenin și intenția acestuia de a încheia pacea cu Puterile Centrale, sunt atent dezbătute în paginile acestui capitol.

Următoarea unitate tematică are în vedere situația Basarabiei în ceea ce s-a dovedit a fi ultimul an de război. Autorul creionează cu precizie modul în care evenimentele de la scară regională s-au răsfrânt asupra micii provincii rusești de la răsărit. Stabilitatea teritoriului dintre Prut și Nistru, amenințată acum o dată în plus din cauza soldaților bolșevizați care se repatriau, era considerată o condiție a continuării războiului pe frontul de est și chiar a supraviețuirii României. Glenn E. Torrey insistă în paginile acestui capitol asupra evoluției politice a Basarabiei, a autonomizării ei ca un teritoriu confederat Rusiei, asupra declarației de unire a respectivei provincii cu România și a consecințelor acestui gest asupra României și a celorlalte state din regiune. Nu este trecută cu vederea nici motivația prezenței armatei române în provincie, nici modul în care această prezență a fost evaluată de către locuitorii regiunii sau de către puterea bolșevică din Rusia. Reimpunerea statalității românești după mai bine de un secol în teritoriul dintre Prut și Nistru a fost umbrită de drama pe care o trăia România în acele zile. Prevederile tratatului de pace de la Buftea și implementarea lor, tensiunile de pe scena politică românească dar mai ales viitorul incert al României

au presat puternic conștiința publică în acele zile, demonstrează convingător autorul lucrării. Tot el surprinde spectaculoasa răsturnare de situație dintre cele două tabere combatante (după înfrângerea Puterilor Centrale la Piave) și modul în care România a încercat să profite de pe urma acestei situații, străduindu-se să demonstreze aliaților lângă care începuse războiul că rămăsese o țară fidelă. Remobilizarea armatei române, concesiile la care erau dispuse Puterile Centrale pentru a stopa reintrarea României în război sau măcar pentru a obține neutralitatea ei, retragerea armatei conduse de Mackensen, contextul ocupării „pământului făgăduinței” (Transilvania), avansul armatei române în zona neutră și raporturile încordate cu puterea de la Budapesta – toate fac obiectul ultimului capitol și al epilogului cărții, prezentarea lor demonstrând cât de complicată a fost ieșirea din starea de război în această parte a Europei.

Temeinicia cu care Profesorul Glenn E. Torrey a întocmit lucrarea tocmai prezentată este demonstrată și de marea varietate de surse pe care aceasta le valorifică: diverse fonduri documentare provenind din România, Austria, Germania, Franța, dar și din Rusia, Marea Britanie, Italia și Statele Unite ale Americii; numeroase documente editate, lucrările generale (din țară și străinătate) esențiale istoriei noastre militare, o mare varietate de studii dar și lucrările memorialistice aparținând celor mai importanți actanți ai vremii. În special această din ultimă categorie bibliografică, în ciuda subiectivismului care o caracterizează, are meritul de a nuanța nu de puține ori datele deja cunoscute și de a ne introduce în intimitatea ideilor autorilor ei, a planurilor pe care aceștia și le-au croit în acele vremuri tulburi și a modului în care au reacționat în fața victoriei sau a eșecului militar. Toate acestea fac ca lucrarea Profesorului Glenn E. Torrey să fie nu numai un produs cultural reușit din punct de vedere profesional, ci și unul absolut necesar istoriografiei românești.

Dr. Lucian Turcu